

...så man mærker støvet i næsen

Pilatus' eget monument

Byens teater var gammelt. Kong Herodes havde bygget det mere end 300 år tidligere. Andre havde ændret det og genopbygget det, og nu skulle det foretages en større ombygning. Arkitekterne tegnede orkestergraven om, så den kunne fyldes med vand til imponerende opvisninger. Der var brug for ekstra vægge og nyindrettede indgange.

Der var klobhart at hugge nye stenblokke til dette arbejde, så bygmestrene så sig om efter gamle eller ødelagte bygninger, hvor de kunne finde egnet materiale. De fandt en, der var næsten lige så gammel som teateret. Det var en fintstentise, som kunne passe godt oven for nogle trappetrin, de måtte lave. Et mindre problem kunne ordnes med nogle få hammerslag. Flisen var lidt for tyk - folk, der kom op ad trapperne kunne snuble over den - derfor slog arbejdsmanden noget af overfladen af for at gøre den lidt skrå. Derved ødelagde de nogle bogstaver, som var mejslet i stens overflade, men det betød ikke noget for dem. Nu kunne enhver gå trygt op ad trappen.

I 1961 gravede et hold italienske ar-

kæologer fra Milano i Caesarea nord for det moderne Tel Aviv med forstaden Herzliya. På tredje år koncentrerede de sig om teateret, som de havde sat sig for at bortlægge. Da de flyttede sand og sten, fandt de trappen og stenen.

Det er en kalkstensblok, 82 cm høj, 68 cm bred og 39 cm tyk. Højte halvdelen af fire skrevne linjer stadig indgraveret. De havde overlevet tramp af utallige teatergængeres fødder og stod stadig klart. Det var en større begivenhed for arkæologerne at finde en inskription - det var ikke blevet til mange i Caesarea. Denne skabte store avisoverskrifter straks efter opdagelsen. Her er, hvad man kan se på den:

STIBERIEVM
TIVSPILATVS
ECTVSIND...E

Det var ikke svært at udfylde anden og tredje linje:

PONTIVSPILATVS
PRAEFECTVSIND...E

Stenen er en mindesten over Pontius Pilatus, den romerske statholder i Judea, som gav sit samtykke til at slå Je-

Kong Herodes' kongelige teater i Caesarea i romersk stil. Det blev ombygget udskilleligt senere i de følgende århundreder, indtil det blev øjeblik en forsvunden østen på det i den bysammiske epoke.

66

Pilatus' eget monument

Denne ramponerede stenflise var den største gæstet fra de muretske arkæologer, der udgraved teateret i Caesarea. Det er den eneste kendte inskription fra Pilatus' samtid, der nævner ham, den romerske statholder, som bekræftede Jesu korsfæstelse. En del af hans navn kan ses i en anden linje.

sus ihjel. Det er den første, der nægtesinde er fundet.

Pilatus byggede åbenbart et tempel eller en helligdom til ære for kejser Tiberius og ønskede, at alle skulle vide det. Hvad de manglende ord helt nøjagtigt udtrykte, diskuteres fortsat. For studier af Det Nye Testamente er den tilovbevarede del af ordlyden den vigtigste. Hvis det havde været den borhagde del, ville de øvrige bogstaver have givet færre oplysninger. Stavelsen PON af PONTIUS og stavelsen PRAEF af PRAE-

FACTVS kunne have peget på hovedsagen, men med mindre sikkerhed, for ofrene kunne gøres færdige på andre måder.

En ramponeret sten, der nævner Pontius Pilatus, synes måske ikke så betydningsfuld i begyndelsen, men det er den eneste. Faktisk ingen anden indskrift eller noget håndskrift medskrevet i det første århundrede e.Kr. nævner ham. Det er den eneste sandtilige vidnesbyrd om eksistensen af Pontius Pilatus.

67

Af Knud W. Skov, København

lad det være sagt fra starten: Denne bog kan jeg helhjetret anbefale alle danske bibellæsere! Den er simpelthen en guldgrube for hver eneste bibellæser, der kender til at undres over navne, udtryk og dagliglivsaktiviteter i Bibelen.

Aktuel baggrundsviden til bibellæsningen, formidlet i et sprog og med en evne til at undgå at forvente forudsat viden hos læserne. Alan Millard formår at føre os ind i dagliglivet på Jesu tid, så vi næsten kan mærke støvet i næsen og høre hammerslagene fra stenbrudene, mens stanken fra lossepladsen i Hinnoms Dal virrer i næseborene.

Samtidig er Alan Millard en bibelkyndig og givende forfatter. Han ser parallellerne mellem fund af bederemme og Jesu tale om dem i Ny Testamente. Han beskriver Herodes' tempels størrelse og herlighed og får kædet Jesu domsprofeti over templet - samt dennes opfyldelse med. Her er der virkelig

hjælpesofat hente for den, der vil kende skikke og livsformer bag Ny Testamente.

Og så er Alan Millard videnskabsmand. Det medfører, at han ikke griber alle spændende rygter og ideer, som eventuelt måtte understøtte en kristen tolkning af fundene. Han har en gennemført arkæologisk metode, der ikke overfortolker eller søger kunstige slut-

ninger, men alene forholder sig sobert kritisk til fundenes materiale. Det ses især i kommentarerne til de ellers fascinerende tolkninger af fund af evangelielignende fragmenter i Qumran eller i hans kritiske kommentar til ligklædet i Torino. Med hensyn til Qumran, er der også en del gode pointer at hente i en tid, hvor det ellers svirrer med løse rygter.

Det eneste, jeg er faldet over, som har irriteret mig, er de mange henvisninger til andre afsnit i bogen, der forekommer. De kan virke forstyrrende for en ellers flydende læsning og havde måske virket bedre i noter - men det er også bare en lille note til en ellers flot og værdifuld bog.

Tillykke Lohse, Ordet & Israel samt SBA!

FUND FRA JESU TID

Alan Millard
Lohse i samarbejde med
Ordet og Israel og SBA
1994; 189 sider; kr. 228,-

Køb den gennem SBA!

Alan Millards meget flotte
og spændende bog:

FUND FRA JESU TID
1994; 189 sider; 228 kr + porto

- også en flot gaveide!

Selskab for Bibelsk Arkæologi
Tlf.: 75 93 03 53
Bjerggade 90 st. tv., 7000 Fredericia